

DOI: 10.31617/2.2023(47)05
УДК 658.788.4:641.555

Дмитро АНТЮШКО,
к. т. н., доцент,
доцент кафедри товарознавства,
управління безпечністю та якістю
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
d.antiushko@knute.edu.ua

Dmytro ANTIUSHKO,
PhD (Technical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Commodity Science,
Safety and Quality Management
State University of Trade and Economics
Kyoto St., 19, Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4135-6439

Віктор ОСИКА,
д. т. н., професор, декан факультету
торгівлі та маркетингу
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
v.osyka@knute.edu.ua

Viktor OSYKA,
Doctor of Technical Sciences,
Professor, Dean of the Faculty of Trade
and Marketing
State University of Trade and Economics
Kyoto St., 19, Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7283-5264

Галина СЕНОГОНОВА,
здобувач кафедри товарознавства,
управління безпечністю та якістю
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
Sienohonova@krok.edu.ua

Halyna SIENOHONOVA,
Post-graduate Student of the Department of
Commodity Science, Safety and Quality
Management
State University of Trade and Economics
Kyoto St., 19, Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6969-1901

ЗАКОНОДАВЧІ НОВАЦІЇ ЩОДО ПАКОВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

З метою гармонізації українського законодавства з міжнародним прийнято Закон України "Про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами", що стосується виробників практично усіх матеріалів і предметів, які будуть, можуть та/або призначені для контактування з продовольчими виробами й інгредієнтами. Розуміння сутності, особливостей застосування вимог прийнятого Закону уможливить забезпечити належний рівень безпеності харчової продукції, довіри до неї споживачів, підвищити економічну ефективність діяльності бізнесу, зокрема рівень його конкурентоздатності. Вибір і використання пакувальних матеріалів належного рівня безпеності та якості, особливо для інноваційних виробів, що розробляються та виводяться на ринок, дасть змогу відповідати нормам передових ринкових практик, забезпечувати довіру та попит споживачів.

Аналіз і забезпечення розуміння зацікавленими сторонами змісту, новачій вітчизняного

LEGISLATIVE INNOVATIONS REGARDING THE PACKAGING OF SPECIAL FOOD PRODUCTS

In order to harmonize Ukrainian legislation with international legislation, the Law of Ukraine "On materials and objects intended for contact with food products" was adopted/ It applies to manufacturers of almost all materials and objects that will, can and/or are intended for contact with food products and ingredients. Understanding the essence and features of the application of the requirements of the adopted Law will ensure the proper level of food product safety, consumer confidence in it, and increase the economic efficiency of business activities, in particular the level of its competitiveness. The selection and use of packaging materials of the appropriate level of safety and quality, especially for innovative products that are developed and brought to the market, will make it possible to meet the norms of advanced market practices, ensure consumer trust and demand.

Analysis and ensuring the understanding by interested parties of the content, innovations of domestic legislation regarding materials and

законодавства щодо матеріалів і предметів, призначених для контакту з продовольчою продукцією, сприятимуть досягненню кращого рівня реалізації прав споживачів, зокрема в аспекті визначення оптимального пакування для спеціальних харчових продуктів.

У дослідженні використано загальнонаукові та спеціальні методи – методологічного аналізу на основі голістичного підходу, конкретизації, резюмування, систематизації, індукції, дедукції, узагальнення з результатами опитування цільових споживачів.

Базуючись на результатах проведеного аналізу, досліджено зміст Закону, практичний механізм його застосування учасниками ринку, вимоги, що встановлюються до об'єктів, процедуру їх державної реєстрації, маркування, декларування відповідності, забезпечення простежуваності та належної виробничої практики. За результатами аналізу законодавчого акта та маркетингового дослідження особливостей потреб і вподобань представників цільових споживачів спеціальних харчових продуктів, зокрема виробів для ентерального харчування, визначено практичний алгоритм вибору їхнього пакування.

Ключові слова: законодавчі вимоги, матеріали та предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами, пакування, спеціальні харчові продукти.

objects intended for contact with food products will contribute to achieving a better level of implementation of consumer rights, in particular in the aspect of determining the optimal packaging for special food products.

The research general scientific and special methods were used. They are methodological analysis based on a holistic approach, concretization, summarization, systematization, induction, deduction, generalization with the results of a survey of target consumers.

Based on the results of the analysis, the content of the Law, the practical mechanism of its application by market participants, the requirements set for objects, the procedure for their state registration, labeling, declaration of conformity, ensuring traceability and proper production practices were investigated. Based on the results of the analysis of the legislative act and marketing research of the needs and preferences of representatives of the target consumers of special food products, in particular products for enteral nutrition, a practical algorithm for choosing their packaging was determined.

Keywords: legal requirements, materials and objects intended for contact with food products, packaging, special food products.

JEL Classification: 71 2, K13, L66

Вступ.

Загальноновизнано, що задоволення права споживачів на безпечність продовольчої продукції має основоположне значення для забезпечення їхньої життєдіяльності. Одним із чинників, що дають змогу мінімізувати рівень негативного впливу на харчові продукти й, у підсумку, на здоров'я людей, які будуть їх вживати, є використання відповідних матеріалів і предметів, призначених для опосередкованого та/або прямого контакту з ними. Відповідно до чинного законодавства вимоги до цих складових продукції частково встановлені Законом України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" № 2809-IV (2005, 6 вересня), зокрема ст. 29.

Згідно з положеннями "Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами" (документ 984_011, 2022, 25 жовтня), зокрема пункту 20 глави IV ("Санітарні та фітосанітарні заходи") розділу IV "Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею", передбачено

необхідність гармонізації законодавчої бази з нормами, чинними в ЄС. Зважаючи на це, Верховною Радою нашої держави прийнято Закон України "Про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами" № 2718-IX (2022, 3 листопада) (далі – ЗУ № 2718-IX), що гармонізований з нормами, встановленими в цій сфері в ЄС. Зокрема, як основу при розробленні проекту згаданого законодавчого акта використано Регламент (ЄС) № 1935/2004 Європейського Парламенту та Ради (2004, 27 жовтня) про матеріали та вироби, призначені для контакту з харчовими продуктами. Прийнятий ЗУ № 2718-IX безпосередньо стосується виробників практично усіх матеріалів і предметів, що будуть, можуть та/або призначені для контактування з різними видами продовольчих виробів і інгредієнтів, посуду, технологічного обладнання, кухонної гарнітури та іншого подібного матеріального забезпечення. Чітке та повноцінне розуміння сутності й основних особливостей застосування вимог цього нормативного акта дасть змогу забезпечити належний рівень безпечності представленої харчової продукції, довіри до неї споживачів, підвищити продуктивність і економічну ефективність діяльності бізнесу, включно з експортерами й імпортерами, рівень його конкурентоздатності.

Варто зазначити, що вибір і використання пакувальних матеріалів належної якості та безпечності, особливо для інноваційних виробів, які розробляються та виводяться на споживчий ринок, зокрема харчових продуктів для спеціальних медичних цілей, дієтичних добавок, дадуть змогу відповідати нормам передових ринкових практик, забезпечувати довіру та попит на них споживачів.

Питання аналізу сучасного стану та розроблення пропозицій для удосконалення чинних в Україні законодавчих норм і практичних аспектів забезпечення безпечності та якості харчових продуктів завдяки їх належному пакуванню, зокрема щодо особливостей використання, оцінки відповідності, токсикологічної експертизи матеріалів, представлення на пакуванні інформації про продукцію, досліджено в наукових працях багатьох закордонних і українських вчених. У праці *Müller & Süßbauer (2022)* досліджено вподобання споживачів щодо пакування харчових продуктів, зокрема одноразового. Водночас основну увагу приділено ролі пакування в забезпеченні споживання продовольчої продукції та його ефективному ринковому просуванню. *Alamri et al. (2021)* проаналізовано значення пакування, виготовленого з різних матеріалів, у забезпеченні безпечності харчових товарів, зручності їх зберігання, транспортування та споживання, розглянуто чинники, що сприяють міграції хімічних речовин з пакування в харчові продукти. Проте не представлено основних вимог, що встановлюються до нього на нормативному рівні, процесу державного регулювання його застосування, ставлення споживачів до різних типів пакування.

У науковому матеріалі *Guillard et al.* (2018) розглянуто основні виклики стосовно харчового пакування, зокрема в аспекті забезпечення циклічної біоекономіки, запропоновано варіанти вирішення нагальних міжнародних проблем щодо скорочення харчових і пластикових відходів, пов'язаних з пакуванням, проблем із закінченням терміну служби стійких матеріалів для його виробництва. Однак не досліджено заходів, що встановлені для забезпечення нешкідливості пакування для продовольчих товарів на законодавчому рівні та запити, які висуваються до нього у сучасному суспільстві.

Нормативні вимоги й аспекти, пов'язані з удосконаленням законодавства у сфері безпечності та якості харчових продуктів, вивчено Теремецьким (2016). Однак не наведено думок щодо необхідності гармонізації нормативного забезпечення виробництва й обігу матеріалів і предметів, призначених для контакту з харчовими продуктами на міжнародному та національному рівнях, урахування інтересів споживачів, зокрема щодо спеціальних харчових продуктів.

Особливості застосування полімерного пакування харчових продуктів і ризику, що виникають у процесі його використання й оброблення, у т. ч. для організму людини та довкілля, проаналізовано в дослідженні *Gortseva et al.* (2020), проте не висвітлено інформації щодо інших пакувальних матеріалів та ставлення споживачів.

У науковій роботі Горцевої та ін. (2020) досліджено основні матеріали, що застосовуються для пакування харчових виробів, зокрема, основну увагу приділено полімерним й іншим синтетичним матеріалам, перевагам і недолікам їхніх споживчих і технологічних властивостей. Проте не наведено відомостей про механізм і особливості державного регулювання застосування й обігу різних видів пакування, їхньої відповідності очікуванням споживачів.

Вимоги та норми, що передбачені щодо надання інформації на пакуванні харчових продуктів, інформування споживачів про їхні властивості, проаналізовано у праці Притульської та ін. (2019). Водночас основну увагу в роботі присвячено саме вимогам щодо маркування й лише опосередковано – державного регулювання безпечності пакувальних матеріалів і предметів, призначених для контакту з продовольчою продукцією.

У науковому дослідженні Речун та Передерій (2021) представлено результати аналізу основних видів розумного пакування харчових продуктів, переваг і недоліків застосування, впливу на безпечність і якість продовольчої продукції, законодавчого регулювання їх застосування. Однак робота стосується переважно *smart*-пакування, яке мало поширено на сучасному ринку, зокрема спеціальних харчових продуктів.

Успішна діяльність суб'єктів забезпечення продовольчого ринку, зокрема у сфері спеціальних харчових продуктів, зумовлює необхідність повноцінного розуміння норм, що стосуються належного забезпечення

безпе́кості та якості харчових продуктів. Значною мірою це забезпечується завдяки матеріалам і виробам, призначеним для контактування з ними, відповідності передбаченим законодавчим нормам. Варто зазначити, що врахування маркетингових очікувань і вподобань споживачів при цьому буде важливим фактором забезпечення ефективного ринкового просування.

Мета роботи – аналіз змісту та новацій вітчизняного законодавства щодо матеріалів і предметів, призначених для контакту з продовольчою продукцією, визначення оптимальних видів пакування для спеціальних харчових продуктів.

Для досягнення означеної мети сформульовано завдання:

- проаналізувати та дослідити зміст і новації прийнятого ЗУ № 2718-IX (2022, 3 листопада);
- визначити оптимальне пакування для розроблених спеціальних харчових продуктів, зокрема виробів для ентєрального харчування.

Гіпотезою дослідження визначено твердження, що аналіз і забезпечення розуміння зацікавленими сторонами змісту, новацій законодавства щодо матеріалів і предметів, призначених для контактування з продовольчою продукцією, сприятимуть досягненню кращого рівня реалізації прав споживачів, зокрема в аспекті визначення оптимального пакування для спеціальних харчових продуктів.

При написанні статті використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи – методологічного аналізу положень ЗУ № 2718-IX (2022, 3 листопада), здійсненого на основі голістичного підходу, конкретизації, резюмування його основних норм, індукції, дедукції, систематизації, зіставлення й узагальнення з результатами проведеного опитування цільових споживачів.

Основна змістовна частина роботи представлена у вигляді результатів дослідження, представлених двома основними блоками відповідно до поставлених завдань.

1. Результати дослідження змісту та новацій Закону України "Про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами".

Проведений аналіз процесу розробки проєкту прийнятого ЗУ № 2718-IX (2022, 3 листопада) свідчить, що головним комітетом Верховної Ради України, в межах роботи якого здійснювалася така діяльність, був Комітет з питань аграрної та земельної політики. При цьому до співпраці над законопроєктом долучилися також представники ще 6 комітетів – із питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування, екологічної політики та природокористування, економічного розвитку, бюджету, антикорупційної політики, інтеграції

України до Європейського Союзу. Доречно також зауважити, що робота над матеріалом законодавчого акта здійснювалася при залученні міжнародних експертів проєкту технічної допомоги ЄС "Удосконалення законодавства, контролю та поінформованості у сфері безпеки харчових продуктів, здоров'я та благополуччя тварин в Україні", представників центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерства економіки України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства фінансів України, Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів, та профільних вітчизняних бізнес-асоціацій, в тому числі Ліги виробників харчових продуктів Американської торговельної палати, Європейської бізнес-асоціації. Така широка участь у підготовці ЗУ № 2718-IX представників профільних державних органів, виробників, міжнародних асоціацій свідчить про значний рівень обговорення, врахування досвіду кращих міжнародних практик і позитивних очікувань від впровадження.

Проаналізовано та встановлено, що після прийняття цього законодавчого акта 03.11.2022 і його публікації в офіційному виданні "Голос України" 19.11.2022, набрання чинності окремих положень, що передбачали зміни до Законів України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин", "Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів", "Про інформацію", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", "Про основні принципи та вимоги до безпеки та якості харчових продуктів", із 20.11.2022, остаточне його введення в дію відбудеться 19.11.2025. Передбачено, що упродовж визначеного перехідного періоду протягом 3 років профільними органами центральної виконавчої влади має бути розроблено комплекс необхідної додаткової нормативно-правової документації та забезпечено первинне наповнення спеціально передбаченого Державного реєстру речовин, дозволених для використання у виробництві матеріалів і предметів, процесів переробки пластику.

Базуючись на результатах проведеного аналізу прийнятого нормативного документа (ЗУ № 2718-IX, 2022, 3 листопада), досліджено, що його загальна структура складається з 7 розділів (враховуючи прикінцеві й перехідні положення), 27 статей і 4 передбачених додатків.

У ході проведеного аналізу встановлено, що у вступній частині документа (ст. 1) представлено визначення 28 передбачених термінів, основними серед яких вважаються такі:

- активні матеріали і предмети передбачають визначення як матеріали і предмети, призначені для продовження граничного терміну (календарної дати) споживання фасованих харчових продуктів (дати "вжити до") та/або для підтримки чи покращення стану фасованих харчових продуктів, що містять у своєму складі навмисно включені компоненти, які вивільняють речовини у фасовані харчові продукти чи у середовище, що їх оточує, або поглинають речовини з фасованих харчових продуктів чи з середовища, що їх оточує;

- активні матеріали і предмети з компонентом вивільнення ідентифікуються як активні матеріали і предмети, що містять у своєму складі навмисно включені компоненти, які вивільняють речовини у/або на фасований харчовий продукт, або у середовище, що оточує харчовий продукт;

- вивільнені активні речовини означені як речовини, призначені для вивільнення з активних матеріалів і предметів з компонентом вивільнення у/або на фасований харчовий продукт, або у середовище, що його оточує, для продовження граничного терміну його споживання та/або для підтримки чи покращення його стану;

- виробничі цикли в замкнутому та контрольованому ланцюзі – цикли виробництва та обігу, в яких матеріали і предмети обертаються в межах контрольованої системи повторного використання й обігу, в яких перероблений матеріал походить виключно від ланок такого ланцюга, а технічна можливість випадкового потрапляння в ланцюг стороннього матеріалу є мінімальною;

- державний реєстр речовин, дозволених для використання у виробництві матеріалів і предметів, а також процесів перероблення пластику – інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, збереження, облік, відображення, оброблення даних і надання інформації про речовини, дозволені для використання у виробництві матеріалів і предметів, про процеси перероблення пластику;

- інтелектуальні матеріали і предмети – матеріали і предмети, що забезпечують моніторинг стану фасованих харчових продуктів чи середовища, яке оточує такі харчові продукти;

- матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами – призначені для безпосереднього та/або опосередкованого контакту з харчовими продуктами (у т. ч. через функціональний бар'єр), матеріали і предмети, що використовуються з метою виробництва, фасування, зберігання, транспортування, реалізації, використання та/або споживання харчових продуктів. Передбачено, що ці об'єкти містять в собі обладнання й інвентар, тару, пакування (пакувальні матеріали) і посуд, столове наряддя, активні матеріали і предмети, включно з активними матеріалами й предметами з компонентом вивільнення, інтелектуальними матеріалами та предметами, функціональними бар'єрами;

- належна виробнича практика (*GMP – Good Manufacturing Practice*) – сукупність організаційно-технічних правил і вимог до забезпечення якості, які гарантують, що матеріали і предмети послідовно виробляються й контролюються для забезпечення відповідності встановленим щодо них вимогам, відповідають їхньому призначенню, не завдають шкоди здоров'ю людини, не спричиняють неприйнятних змін у складі харчового продукту, не зумовлюють погіршення його органолептичних властивостей;
- оператор ринку матеріалів і предметів, призначених для контакту з харчовими продуктами, – юридична або фізична особа, яка здійснює діяльність, пов'язану з будь-якою стадією їх виробництва, перероблення та/або обігу;
- простежуваність – можливість ідентифікувати та відстежити матеріали і предмети на всіх стадіях їх виробництва, перероблення та обігу;
- система забезпечення якості – сукупність документально регламентованих організаційно-технічних заходів, що здійснюються оператором ринку з метою забезпечення відповідності матеріалів і предметів встановленим до них вимогам та стандартам якості, дотримання яких є необхідною умовою для їх використання за призначенням;
- система контролю якості – застосування на постійній основі заходів, встановлених у межах системи забезпечення якості, що гарантують відповідність сировини, проміжних та готових матеріалів і предметів специфікаціям, встановленим у системі забезпечення якості.

У ході проведеного дослідження змісту ЗУ № 2718-IX (2022, 3 листопада) встановлено, що передбачені вимоги стосуються виробництва, обігу та використання матеріалів і предметів, що в готовому до застосування стані передбачені для контактування та/або контактують із харчовою продукцією, призначені для цього, й обґрунтовано очікується, що матимуть взаємодію з поверхнею харчових виробів або переноситимуть свої складові елементи в них за звичайних чи передбачених умов. Водночас доречно зазначити, що встановлені в цьому нормативному акті норми не поширюються на захисні покриття й оболонки, у тому числі на матеріали, передбачені для покриття поверхні сиру, підготовлені для вживання м'ясні вироби, фрукти, та є частинами певних харчових виробів і можуть споживатися з ними комплексно.

Базуючись на результатах проведеного опрацювання змісту прийнятого законодавчого акта (ЗУ № 2718-IX, ст. 4 і 5, 2022, 3 листопада), досліджено, що на вітчизняному рівні визначено систему органів виконавчої влади у сфері виробництва, обігу та використання матеріалів і предметів, до якої належать: Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сферах охорони здоров'я, а також

безпеки та окремих показників якості харчових продуктів, державна інституція, яка займається імплементацією визначеної політики у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів. Встановлено також, що проаналізованим документом (ст. 5) ідентифіковано їхні повноваження. Це, своєю чергою, дасть змогу чітко визначити та розмежувати повноваження державних органів виконавчої влади у цій сфері.

Досліджено, що статтями 6–8 (розділ II "Вимоги до матеріалів і предметів") визначено загальні, у т. ч. до активних матеріалів і предметів, включно з інтелектуальними й спеціальними, зокрема для окремих груп матеріалів і предметів, вимоги. Передбачено, що останні можуть затверджуватися до активних та інтелектуальних матеріалів і предметів, клеїв, кераміки, короку, гуми, скла, йонообмінних смол, металів і сплавів, паперу, картону, пластику, друкарських фарб, регенерованої целюлози, силікону, текстилю, лаків і покриттів, воску, деревини. Зокрема, деталізовано також перелік спеціальних вимог, що може містити такі:

- перелік речовин, дозволених для використання у виробництві та включення до матеріалів і предметів, зокрема інтелектуальних і, за необхідності, спеціально визначені умови використання компонентів, до складу яких вони включені, вимоги до чистоти речовин, що формують їхні компоненти,
- особливі умови використання матеріалів і предметів, загальні межі міграції складових у/або на харчовий продукт, їхні специфічні (*SML – Specific Migration Limit*) для окремих складових елементів або сукупні специфічні (*SML(T) – Total Specific Migration Limit*) для груп складових елементів у/або на харчовий продукт із урахуванням інших можливих джерел потрапляння таких складових елементів рівні межі міграції;
- вимоги щодо захисту життя і здоров'я людей від ризиків перорального контакту з матеріалами та предметами й спеціально передбачені критерії;
- критерії до відбору зразків і методів (методик) проведення лабораторних досліджень (випробувань);
- норми, що стосуються забезпечення простежуваності;
- додаткові вимоги щодо маркування, письмової декларації про відповідність і переліку документів, що підтверджують відомості в декларації.

Досліджено, що згідно з положеннями, презентованими у ст. 9 законодавчого акта (Закон України № 2718-IX, 2022, 3 листопада), в компонентах активних матеріалів і предметів, включно з інтелектуальними, можуть використовуватися лише речовини, за винятком спеціально передбачених випадків, які належать до державного реєстру об'єктів. Визначено також, що положення ст. 10 поширюються на вимоги до матеріалів і предметів із переробленого пластику.

Встановлено, що розділом III "Державна реєстрація об'єктів" ЗУ № 2718-IX (2022, 3 листопада), зокрема ст. 11, врегульовано аспекти, які визначають загальні вимоги до державної реєстрації об'єктів (речовин, які використовуються у виробництві матеріалів і предметів, у т. ч. активних і/або інтелектуальних різновидів, та процеси перероблення використаного й повторного використовуваного пластику). Відповідно до положень цієї статті закріплено також, що визначені об'єкти підлягають безоплатній державній реєстрації на нелімітований проміжок часу (з можливістю зупинення чи скасування у разі отримання даних про небезпечність об'єкта реєстрації), рішення про яку приймається Міністерством охорони здоров'я України, ґрунтуючись на передбачених підставах і згідно з визначеним у ст. 12 порядком. Законодавчим актом встановлено, що перед проведенням реєстрації окрім подачі заявником передбачених документів (заява про державну реєстрацію об'єкта, його реєстраційне досьє та резюме) необхідне одержання науково-експертного висновку про безпечність, який видається уповноваженою державною особою упродовж 6 місяців (з можливістю продовження ще на такий же період). Документом передбачено також можливість скасування державної реєстрації певного об'єкта на основі відомостей про його небезпечність за результатами здійснення повторної експертної оцінки. У разі зупинення реєстрації забороняється як виготовлення нових, так і ринковий обіг уже наявних предметів і матеріалів. Водночас для продуктів перероблення пластику заявники будуть мати індивідуальне право на його застосування.

Проаналізовано, що розділом IV "Маркування, декларування відповідності та забезпечення простежуваності матеріалів і предметів" (Закон України № 2718-IX, 2022, 3 листопада) вводяться нові вимоги щодо процесу маркування досліджуваної продукції, зокрема нанесення позначення "для контакту з харчовими продуктами", спеціальних інструкцій для безпечного й належного використання матеріалів і предметів (у разі потреби), відомостей про виробника, даних для забезпечення простежуваності, а для активних матеріалів і предметів – інформації про передбачене дозволене використання, включно, зокрема, з назвою та кількістю речовин, одержаних від активного компонента. Ст. 20 регламентовано обов'язки відповідальних операторів ринку забезпечувати наявність передбачених письмових декларацій про підтвердження виконання вимог із документальними підтвердженими відомостями, визначеними Міністерством економіки України. Нормами ст. 21 ЗУ № 2718-IX (2022, 3 листопада) передбачено необхідність забезпечення простежуваності для своєчасного вилучення об'єктів з обігу. При цьому обов'язком операторів ринку буде забезпечення ідентифікації потужностей постачання матеріалів і предметів, а інформація про дані системи та процедури має невідкладно надатися на вимогу

представників Державної служби з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужби).

У ході аналізу змісту розділу V "Належна виробнича практика" досліджено наявність норм щодо необхідності дотримання належних виробничих практик (*GMP*), які мають впроваджуватися на всіх стадіях виготовлення й обігу пакувальних матеріалів і предметів, за виключенням сировинних. Усі оператори ринку мають забезпечувати створення, впровадження й постійне використання ефективних систем забезпечення якості та її контролю. Прийнятим документом (ЗУ № 2718-ІХ, 2022, 3 листопада) передбачено також необхідність наявності належного документування виробничих процедур та їхніх результатів, включно з контролем якості, в паперовій і/або електронній формах.

Визначено, що з метою належного впровадження визначених норм розділом VI "Державний контроль та відповідальність" передбачено систему заходів для забезпечення контролю за дотриманням визначених норм щодо використання матеріалів і предметів, призначених для контакту з харчовими продуктами. Така діяльність здійснюватиметься представниками Держпродспоживслужби відповідно до норм ЗУ "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин" № 2042-VIII (2022, 20 листопада), а у разі порушень буде передбачатися накладання штрафів: для фізичних осіб – підприємців – 10 мінімальних заробітних плат, для юридичних – 15.

2. Результати визначення оптимального пакування для розроблених спеціальних харчових продуктів, зокрема виробів для ентерального харчування.

На основі проведеного аналізу вимог ЗУ № 2718-ІХ (2022, 3 листопада) розроблено та запропоновано такий алгоритм вибору пакування для спеціальної харчової продукції, зокрема виробів для ентерального харчування:

- визначити, які види пакувальних матеріалів будуть максимально забезпечувати збереження споживних властивостей спеціальних харчових продуктів,
- дослідити очікування та вподобання цільової категорії споживачів продукції, визначити найбільш бажані для них види пакування;
- проаналізувати можливі варіанти різновидів пакування та їхніх виробників (постачальників), представлених у спеціально передбаченому реєстрі на сайті Міністерства охорони здоров'я України;
- встановити контакти з обраними виробниками (постачальниками), у разі необхідності уточнити нюанси щодо дотримання виробничих процедур та їхніх результатів, включно з контролем якості, відповідного документування;

- здійснити запит щодо одержання пробних зразків пакувальних матеріалів, одержати та дослідити їх відповідність спеціальним харчовим продуктам;
- враховуючи одержані результати й економічну вартість, здійснити підсумковий вибір пакувальних матеріалів для спеціальної харчової продукції та їхніх постачальників.

Базуючись на результатах проведеного маркетингового дослідження особливостей потреб і вподобань цільової аудиторії представників старших вікових груп щодо спеціальних харчових продуктів, зокрема виробів для ентєрального харчування (Притульська та ін., 2023), визначено їхні споживчі очікування, в т. ч. стосовно форми випуску та пакування цих виробів. Досліджено, що найбільшу популярність серед опитаних мають продукти на основі сухих розчинних сумішей, представлені в однопорційних пакетах із металізованої фольги та банках із полімерних матеріалів із кришками (обрали 79.3 і 15.7% відповідно). При встановленні найбільш прийнятної форми пакування для продукції в рідкій і рідкій концентрованій формах вищу підтримку одержали пляшки, виготовлені зі скла (75.7%). Зважаючи на це та використовуючи запропонований алгоритм з метою забезпечення норм належної виробничої практики (GMP) при виборі пакування, що буде в майбутньому використане для розроблених виробів, доцільно віддавати перевагу продукції з відповідною державною реєстрацією, яка представлена в спеціально передбаченому реєстрі на сайті Міністерства охорони здоров'я України. Також важливими етапами при виборі оптимального пакування для цих спеціальних виробів є аналіз властивостей зразків пакування, документації на них і цінових характеристик.

Висновки.

На основі проведеного аналізу ЗУ № 2718-IX (2022, 3 листопада) досліджено його зміст і практичний механізм застосування, зокрема особливості, пов'язані з функціями органів виконавчої влади у цій сфері, вимогами до об'єктів, процедурою їх державної реєстрації, маркування, декларування відповідності й забезпечення простежуваності, належної виробничої практики.

З огляду на результати дослідження розроблено алгоритм вибору пакування спеціальної харчової продукції, зокрема продуктів для ентєрального харчування.

Перспективою подальших досліджень є аналіз стану розроблення, затвердження підзаконної бази, досвіду її практичної імплементації учасниками харчового ланцюга, зокрема при виробництві, збуті та споживанні спеціальних продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	REFERENCES
Закон України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" редакція № 2809-IV (2005, 6 вересня). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text	Law of Ukraine "On basic principles and requirements for the safety and quality of food products" edition № 2809-IV (September 6, 2005). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text
Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Документ 984-011 (2022, 25 жовтня). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text	Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand. Document 984-011 (October 25, 2022). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
Закон України "Про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами" № 2718-IX (2022, 3 листопада). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2718-20#Text	Law of Ukraine "On materials and objects intended for contact with food products" № 2718-IX (November 3, 2022). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2718-20#Text
Regulation (EC) On materials and articles intended to come into contact with food and repealing Directives 80/590/EEC and 89/109/EEC № 1935/2004 of the European Parliament and of the Council (2004, 27 October). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex %3A32004R1935	Regulation (EC) On materials and articles intended to come into contact with food and repealing Directives 80/590/EEC and 89/109/EEC № 1935/2004 of the European Parliament and of the Council (2004, 27 October). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex %3A32004R1935
Müller, A., & Süßbauer, E. (2022). Disposable but indispensable: the role of packaging in everyday food consumption. <i>European Journal of Cultural and Political Sociology</i> , 9(3), 299-325.	Müller, A., & Süßbauer, E. (2022). Disposable but indispensable: the role of packaging in everyday food consumption. <i>European Journal of Cultural and Political Sociology</i> , 9(3), 299-325.
Alamri, M., Qasem, A., Abdellatif, A., Shahzad, H., Ibraheem, M., Shamlan, Gh., Alqah, H., & Qasha, A. (2021). Food packaging's materials: a food safety perspective. <i>Saudi Journal of Biological Sciences</i> , 28(8), 4490-4499.	Alamri, M., Qasem, A., Abdellatif, A., Shahzad, H., Ibraheem, M., Shamlan, Gh., Alqah, H., & Qasha, A. (2021). Food packaging's materials: a food safety perspective. <i>Saudi Journal of Biological Sciences</i> , 28(8), 4490-4499.
Guillard, V., Gaucel, S., Fornaciari, C., Angellier-Coussy, H., Buche, P., & Gontard, N. (2018). The Next Generation of Sustainable Food Packaging to Preserve Our Environment in a Circular Economy Context. <i>Frontiers in Nutrition</i> , (5), 121.	Guillard, V., Gaucel, S., Fornaciari, C., Angellier-Coussy, H., Buche, P., & Gontard, N. (2018). The Next Generation of Sustainable Food Packaging to Preserve Our Environment in a Circular Economy Context. <i>Frontiers in Nutrition</i> , (5), 121.
Теремецький, В. І. (2016). Шляхи вдосконалення законодавства щодо забезпечення безпечності та якості харчових продуктів в Україні. <i>Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка</i> , 3(75), 201-209.	Teremeckyj, V. I. (2016). Ways to improve the legislation on ensuring the safety and quality of food products in Ukraine. <i>Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs</i> , 3(75), 201-209.
Gortseva, L., Kostiuhenko, T., Shutova, T., Martynova, O., Zavalna, V., & Demyanov, A. (2020). Food packaging: usage features and processing. <i>Єдине здоров'я та проблеми харчування України</i> , 52(1), 54-58.	Gortseva, L., Kostiuhenko, T., Shutova, T., Martynova, O., Zavalna, V., & Demyanov, A. (2020). Food packaging: usage features and processing. <i>Unified health and nutrition problems of Ukraine</i> , 52(1), 54-58.
Горцева, Л. В., Костюченко, Т. П., Стаднічук, Н. О., Міхлик, І. В., & Кроніковський, О. І. (2020). Особливості безпечного використання і токсикологічна оцінка сучасного харчового пакування та вимоги до нього. <i>Наукові праці Національного університету харчових технологій</i> , 26(2), 50-56.	Gorceva, L. V., Kostjuchenko, T. P., Stadnichuk, N. O., Mihlyk, I. V., & Kronikovskiy, O. I. (2020). Features of safe use and toxicological assessment of modern food packaging and requirements for it. <i>Scientific works of the National University of Food Technologies</i> , 26(2), 50-56.

Притульська, Н., Антюшко, Д., & Осика, В. (2019). Маркування харчових продуктів: новели українського законодавства. <i>Міжнар. наук.-практ. журн. "Товари і ринки"</i> , 3(31), 5-14.	Prytulska, N., Antjushko, D., & Osyka, V. (2019). Labeling of food products: novelties of Ukrainian legislation. <i>International scientific and practical journal "Commodities and Markets"</i> , 3(31), 5-14.
Речун, О. Ю., & Передерій, О. І. (2021). Активне та розумне пакування харчових продуктів. <i>Товарознавчий вісник</i> , 1(14), 65-77.	Rechun, O. Ju., & Perederij, O. I. (2021). Active and smart food packaging. <i>Commodity Bulletin</i> , 1(14), 65-77.
Закон України "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин" в редакції № 2042-VIII (2022, 20 листопада). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text	The Law of Ukraine "On state control of compliance with the legislation on food products, fodder, animal by-products, animal health and welfare" in edition № 2042-VIII (November 20, 2022). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text
Притульська, Н., Антюшко, Д., & Лазоренко, В. (2023). Продукти геродієтичного призначення: споживчі очікування та вподобання. <i>Міжнар. наук.-практ. журн. "Товари і ринки"</i> , 1(45), 41-53.	Prytulska, N., Antjushko, D., & Lazorenko, V. (2023). Herodietetic products: consumer expectations and preferences. <i>International scientific and practical journal "Commodities and Markets"</i> , 1(45), 41-53.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Внесок авторів: Антюшко Д. – 75%, Осика В. – 25%, Сєногонова Г. – 5%.

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Антюшко Д., Осика В., Сєногонова Г. Законодавчі новації щодо пакування спеціальних харчових продуктів. *Міжнародний науково-практичний журнал "Товари і ринки"*. 2023. № 3 (47). С. 65-78. [https://doi.org/10.31617/2.2023\(47\)05](https://doi.org/10.31617/2.2023(47)05)

Надійшла до редакції 23.06.2023.

Прийнято до друку 23.08.2023.

Публікація онлайн 22.09.2023.